

Täysistunto

Keskiviikko 18.9.2024 klo 14.00—19.09

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 54 §:n muuttamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 25 §:n 4 momentin kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 94/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Tässäkin ministeri Juuso aloittaa esittelypuheenvuorolla. Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.22 **Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Toinen hallituksen esitys, mikä ei kirjoittane kauheasti puheenvuoroja, ei ole kovin ristiriitainen.

Potilastietojen luovuttaminen Uudellamaalla hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välillä perustuu tällä hetkellä väliaikaisesti voimassa olevaan lainsäädäntöön, joka on voimassa vuoden loppuun 2025 saakka. Hallitusohjelmassa todetaan, että henkilötietojen käsittelyyn liittyvää sääntelyä kehitetään, jotta sosiaali- ja terveyspalveluista kerätyt tiedot ovat sujuvammin käytettävissä eri toimijoiden välillä, niin hyvinvointialueilla, Uudenmaan erillisratkaisun sisällä, yhteistyöalueilla kuin valtakunnallisesti. Uuden asiakastietolain hyväksymisen yhteydessä eduskunta hyväksyi myös lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää valmisteltavaksi Uudenmaan alueen potilastietojen käsittelyyn toistaiseksi voimassa olevaa sääntelyä, jonka nojalla terveydenhuollon ammattihenkilöillä olisi sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuoja kunnioittaen.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että potilastietojen käsittelystä Uudenmaan maakunnan alueella säädettäisiin asiakastietolaissa. Näin kaikki potilastietojen käsittelyä koskevat säännökset olisivat samassa laissa. Uudenmaan maakunnan alueella olisi ehdotuksen mukaan vuoden 2026 alusta alkaen oikeus käsitellä potilastietoja samalla tavalla kuin tälläkin hetkellä. Eli tiedonsaantioikeus perustuisi lakiin, mutta potilaalla olisi oikeus kieltää tietojensa luovutus.

Esityksen tavoitteena on siis mahdollistaa potilastietojen saumaton käsittely Uudenmaan maakunnan alueella siten, että terveydenhuollon ammattilaisella on mahdollisuus hoitaa potilasta asianmukaisesti. Toisaalta esityksen tavoitteena on myös turvata asiak-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

kaan tiedollista itsemääräämisoikeutta siten, että hänellä olisi oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen. Sääntelyn toiminnallisena tavoitteena on taata Uudenmaan maakunnan alueelle erillistarkastuksesta huolimatta mahdollisimman samankaltainen potilastietojen käsittelyn kokonaisuus kuin muilla hyvinvointialueilla on.

Esityksessä ehdotetaan myös teknisluonteista muutosta: Uusimaa-lain 25 §:n 4 momentti kumotaan, koska vastaava sääntely sisältyy uuteen asiakastietolakiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2026 alusta alkaen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

17.25 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen mukaan potilastietoja olisi oikeus luovuttaa Uudenmaan maakunnassa potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, jos potilas ei ole kieltänyt tietojen luovuttamista. Hyvinvointialueuudistuksen tultua voimaan tämä on mahdollistettu väliaikaisella lailla, ja tässä nyt tehtäisiin tämä mahdollisuus pysyväksi.

Tämä on erittäin perusteltu ja tarpeellinen muutos täällä Uudellamaalla, ja kiitokset siitä ministerille. Tiedän, että tässä on varmasti ollut vastustusta eräillä tahoilla lainopillisesti, mutta toiminnan kannalta tämä on erittäin tärkeä, jotta varmistetaan sujuva hoitopolku perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä eikä kuormiteta henkilöstöä, joka on muutenkin kuormittunutta, erilaisilla lupalapuilla aina kun mennään eri raja-aidan yli, vaan annetaan ihmisten itse tarvittaessa kieltää ja pidetään se käytäntö, mikä tälläkin hetkellä Uudellamaalla on ollut ennen sote-muutosta ja on tällä hetkellä sen väliaikaisen lain perusteella.

Tämän vakiintuneen yhteisrekisterin purkaminen ja siirtyminen hallintorajojen mukaiseen luovutuslupakäytäntöön aiheuttaisi tietointegraation ja hoitoketjujen katkeamisen myötä myös potilasturvallisuusriskejä, eli siltäkin kannalta tämä on erittäin kannatettava. Se aiheuttaisi merkittävää työkuormaa ja myös miljoonien muutuskustannuksia, jos jouduttaisiin tietojärjestelmiin nämä tekemään.

Lausuntopalaute oli erittäin myönteistä, ja siellä nostettiin myös esille tämän muutoksen tärkeyttä. Kiitos, että tämä saadaan nyt pysyväksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

17.27 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on mahdollistaa potilastietojen saumaton käsittely Uudenmaan maakunnan alueella siten, että terveydenhuollon ammattilaisilla on mahdollisuus hoitaa potilasta asianmukaisesti. Tavoitteena on myöskin turvata asiakkaan tiedollista itsemääräysoikeutta. Sääntelyn toiminnallisena tavoitteena on taata Uudenmaan maakunnan alueelle erillistarkastuksesta huolimatta mahdollisimman samankaltainen potilastietojen käsittelyn kokonaisuus kuin muilla hyvinvointialueilla on.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmisti Uudenmaan alueen potilastietojen luovuttamiseen liittyvää pysyvää sääntelyä Uusimaa-lakiin, ja tämän valmistelun yhteydessä kuultiin Uudenmaan alueen toimijoita. Esityksessä ehdotettiin, että väliaikainen sääntely muutettaisiin toistaiseksi voimassa olevaksi lainsäädännöksi ja siitä säädettäisiin sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa, jota myöskin Uusimaa-laiksi kutsutaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

Lausuntokierroksella annetuissa lausunnoissa esitystä pysyvästä sääntelystä kannatettiin, mutta lausunnoissa tuotiin myös esiin, että potilastietojen käsittelyn kokonaisuus muodostuu sekavaksi, koska potilastietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on useammassa laissa. Uudenmaan alueen potilastietojen käsittelystä olisikin tarkoituksenmukaista jatkossa säätää uudessa asiakastietolaissa. Esitystä muutettiin tämän mukaisesti ja siitä järjestettiin kuulemistilaisuus ja uusi julkinen lausuntokierros 21. toukokuuta — 19. kesäkuuta 2024. Annetuissa lausunnoissa esitystä pääosin kannatettiin.

Ehdotuksella ei arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia, koska esityksessä ehdotettu toimintatapa on ollut voimassa jo pitkään. Ammatillaisen näkökulmasta esitys kuitenkin turvaa potilastietojen saatavuuden, järjestämisen ja toteuttamisen tehtävässä saumattomasti. Ehdotus turvaa potilastietojen saatavuuden potilasta hoidettaessa, joten se ei vaaranna potilasturvallisuutta eikä muuta potilastietojen salassa pidettävyyttä. Potilastietojen käsittelyssä on noudatettava uuden asiakastietolain mukaista potilastietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä muun muassa potilastietojen käytön seurannan, käyttöoikeuksien ja tietojärjestelmiin kohdistuvien tietoturvasääntöjen osalta. Koska esityksellä säilytettiin nykyisen lainsäädännön mukainen toimintamalli, tietojärjestelmiin tai toimintamalleihin ei ole tarpeen tehdä muutoksia, eikä esityksestä siten aiheudu tietojärjestelmiin kohdistuvia kustannuksia.

Oikeuskanslerinviraston lausunnossa todettiin, että hallituksen esityksessä on kiitettävästi selostettu perustuslakivaliokunnan käytäntöä. Eduskunnan oikeusasiamies puolestaan totesi lausunnossaan, että esitystä vastaava väliaikainen sääntely on hyväksytty eduskunnassa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella — PeVL 17/2022 vp — minkä vuoksi hänellä ei ollut lausuttavaa esityksen johdosta.

Oy Apotti Ab:n lausunnossa todettiin, että esitetty muutos olisi perusteltu ja välttämätön. Oikeusministeriön lausunnossa todettiin, että aiempaan esitysluonnokseen nähden on selkeyttävää, että erityissääntely siirretään osaksi asiakastietolakia. Lausunnossa oli myös useita huomioita liittyen perusoikeuksien toteutumiseen, minkä johdosta esitystä on muokattu annetun palautteen perusteella.

Kiitos ministeri Juusolle tämän esityksen tuomisesta eduskuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.32 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Juuso ja edustaja Piisinen edellä selostivat hyvin kattavasti tämän lain lähihistorian ja myös ne peruslähtökohdat, mistä tässä on kysymys. Vakavissa asioissa ei pitäisi tietysti yhtään laskea leikkiä, mutta huomaisin, että tässä nyt aktiivisesti Uudenmaan alueen kansanedustajat käyttävät puheenvuoroja. Itse en ole Uudenmaan alueen kansanedustaja, mutta tietysti tämä aihepiiriltään ja myös entisen työnantajani näkökulmasta koskettaa itseänikin. Totean, että tämä on siis hyvä muutos.

Koko tämä problematiikka, mikä aikanaan syntyi tänne: Kun aikanaan HUS oli kuntayhtymä, jonka jäsenkunnat omistivat, niin HUS toimi yhteisenä rekisterinpitäjänä, johon jäsenkunnat sitten silloisen lainsäädännön mukaan automaattisesti saattoivat käyttää tätä yhteistä rekisteripohjaa. Ja sitten kun syntyi itsenäisiä hyvinvointialueita, Helsingin kaupunki ja HUS erillisinä juridisinä yksikköinä, syntyi ongelma, jota nyt sitten on yritetty korjailla. Nyt se on minusta saatu vakinaiselle pohjalle, ja olen itsekin sitä mieltä, että tämä on erinomainen ja hyvä ratkaisu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

Tätähän toivottiin kovin siellä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Tuossa lain yleisperustelujen ensimmäisellä sivulla kerrotaankin, että vuonna 21 StV, sosiaali- ja terveysvaliokunta, otti kantaa, että tämä asia pitää saada myös Uudenmaan alueella kuntoon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

17.33 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässäkin istunnossa on aikaisemmin tullut useammassa puheenvuorossa hieman moitittua hallitusta niistä esityksistä, joita se tänne tuo. Olemme käyneet aika kiivastakin debattia, joka varmasti kertoo siitä, että näihin asioihin suhtaudutaan erityisellä vakavuudella ja niistä on erilaisia näkemyksiä. Mutta on myös hyvä, että on niitä asioita, joista olemme samaa mieltä, ja sellaisia hallituksen esityksiä, joista myös näin oppositiosta voi kiitosta hallitukselle antaa, ja tämä esitys on yksi sellainen.

Keskeistähän tällä esityksellä on todella varmistaa se, että tieto kulkee saumattomasti Uudellamaalla eri toimijoiden välillä. Tämä on ihmisten terveyden ja palveluiden saatavuuden näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää, ja on todella hieno asia, että tämä etenee. Niin kuin edellinen puhuja hyvin viittasi siihen, myös jo aikaisemmin yli puoluerajat on ollut tämä tavoite, että varmistetaan, että kaikilta osin myös erillisratkaisu, joka Uudellamaalla on liittyen tähän sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen, toimii myös parhaalla mahdollisella tavalla. Silloin on ensiarvoisen keskeistä varmistaa, että tieto liikkuu toimijoiden välillä.

Arvoisa puhemies! Varmaan yleisestikin voisimme todeta, että yhteiskunnassa laajemminkin — mutta varsinkin tällä sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla — tähän tiedonkulkuun eri toimijoiden välillä on syytä käyttää kyllä jatkossakin huomattavan paljon huomiota ja pyrkiä tekemään muutoksia, joilla me tiedonkulkua helpotamme ja sitä kautta mahdollistamme entistä vaikuttavamman hoidon saamisen ihmisille. On välillä hieman kummallista, että kun kuitenkin asumme aivan saman tietosuojasetuksen piirissä kuin kaikki muutkin Euroopassa, niin jostain syystä kuitenkin tieto liikkuu huomattavan paljon paremmin eri yhteiskunnan aloilla, kun vertaamme joihinkin muihin maihin. Olen aina ihmetellytkin sitä, miten me olemme Suomessa tehneet itsellemme niin tiukat tulkinnat moneen asiaan, että tarpeellisenkin tiedon liikkuminen on monesti työn ja tuskan takana. Toivoisin, että tämä asia ylipäänsä nousisi enemmän keskusteluun, että millä me voidaan mahdollistaa se, että tieto todella liikkuu saumattomasti, sitä voidaan hyödyntää ja sitä kautta ihmisille voidaan tarjota parempia palveluita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida?

17.36 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos puheenvuoroista ja kannustavista kommentteista. Ei oikeastaan tähän mitään lisättävää ole muuta kuin se, että on mukavaa tuoda eduskuntaan joskus semmoisiakin esityksiä, joita kehdutaan, että kiitos. [Aki Lindén: Kyllä niitä tulee!]

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.